

SZEMLE

**RADÓ PÉTER: AZ ISKOLA JÖVŐJE. NORAN LIBRO,
BUDAPEST, 2017.**
**TAMÁSKA MÁTÉ – SÁRKÁNY PÉTER (SZERK.): A TANULÁS
HELYEI: ISKOLAÉPÍTÉSZET.
(TÉRFORMÁK – TÁRSADALOMFORMÁK 1.) MARTIN OPITZ
KIADÓ, BUDAPEST, 2017.**

Trencsényi László: Jövőképek

Két jó és fontos könyvről készülök írni. Közös mindkettőben az is, hogy a *jövő iskolájának* vonásaira kíváncsi, a „megszerkesztett szép jövő” iránt kívánja felkeltetni az olvasó, pedagógiai szakolvasó figyelmét. Közösségbe sodorja a két kötetet az a tény is, hogy olyan történelmi időben láttak napvilágot, amelyben a jövőről zajló gondolkodás – legalábbis hazánkban – az utópiák világát idézi, az iskola nem akar, nem képes a kívánatos változások irányába fordulni, sőt akár a változások motorja lenni. Ennek több oka van, magán a rendszeren belüli inercia is okolható, s olyan külső befolyások, melyek – többen, többször leírtuk – a visszarendeződés felé tolják az iskolarendszert. (A szóban forgó kötetek szerzői ezt a kontextust nem elemzik, elegánsan, de makacsul kitartnak határozottan *más* jövőképük mellett, erről szólnak a könyveik.)

Két jó és fontos könyv.

a jövőről zajló gondolkodás – legalábbis hazánkban – az utópiák világát idézi

A recenzens mégis elidőz egy pillanatra a kötetek hivatkozásain. Már csak azért is, mert élénken emlékezik arra a 35 év előtti időre, amikor a szakma ugyancsak intenzíven foglalkozott *iskolai jövőképekkel* – olykor állami megrendelésre is (ld. *Az ezredforduló iskolája* néven elhíresült kutatásokat és kiadványokat).¹ Az emlegetett 35 év előtti időszak dinamikáját az adta – hogy maradjak a József Attila-i toposznál –, hogy a „tudatos jövő” látszott, a hatalom – itt most nem tárgyalandó, de szintén szakmánkban jól leírt – különböző motívumokból, akár „húzd meg, ereszd meg” taktikával mégiscsak konstruktív együttműködést ígért az álmódzóknak, mondhatni biztatta is őket.

A kontinuum – e könyvek ezt igazolják – a maga fizikai valóságában megszakadt. Radó Péter hivatkozásai közt immár se *Kozma Tamás*, se *Lukács Péter*, se *Gáspár László*, se *Loránd Ferenc*, se *Vekerdy*, se *Mihály Ottó* nem sze-

¹ Kozma Tamás (szerk.): *Az ezredforduló iskolája*. Tankönyvkiadó, 1979. Bp.

repel, Tamáska Máté és Sárkány Péter antológiájában két szerény lábjegyzet jut *Jeney Lajosnak*. Valamennyien pedig meghatározó szereplői voltak az emlegetett forrongó időknek. S ami még izgalmasabbá teszi ezt a szavá tett hiányt, hogy az említettek gondolkodásmódja, sőt akár jövőképe is igen csak hasonló volt a mai szerzőkéhez. Demokratikus, humanista, személyközpontú, gyermektisztelő, autonóm intézményeket körvonalaztak az emlegetett elődök. Nemcsak az ismertett két könyv szerzőitől, szerkesztőtől kérdelem: elfeledtük volna őket? Ilyen gyorsan pörög a történelem? Vagy a tervezőasztal történelmi tűzbehajtásával, az álmok (bár az említettek nem voltak álmodozók) is szertefoszlottak a „szép új világban”, s ezért ítéletnek felejtésre?

Megválaszolandó kérdés ez mégiscsak. A XXI. század első harmadának jövőfogalmazói nem igénylik, hogy hagyományok talapzatára állítsák elgondolásaikat, s e hagyományok közt szóba hozzák a 35 év előtti elődöket (akik pedig igencsak el voltak foglalva a gyökérkereséssel – összekötendő a jövő és a múlt (főként a XX. századi, olykor nagyon különböző ihletésű és eredményű reformpedagógiák) politikai játszmák, politikai erőszak által szétszakított szálait (gondoljunk a Steiner-renaisszánszra, a settlement-gondolat felelevenítésére, de akár a megtisztított makarenkói hagyományra, Neillre, erőteljesen a '68-as amerikaiakra, akár Illichre is).

De elég a dohogásból. Méltassuk a köteteket.

Mert méltatásra érdemesek. Külön-külön, de együtt is.

Radó Péter iskolai jövőképét ezúttal elsősorban az emberről, a tanuló emberről, a gyermekről és a tanulásról alkotott új tudásokról építi fel. A konstruktivizmus gondolköre igényli a „falak” lebontását, az „egyéni tanulási utakat” maximálisan és optimálisan támogató iskola eljövételét, ehhez az új viszonyhoz létesülő személyi feltételrendszert és infrastruktúrát. „Tanulási ökoszisztémáról” beszél, ez az új fogalom megszüntetve őrzi meg a tradicionális iskolai funkciókat, új kereteket teremtve az új nemzedékek tanulásának, közösségi együttlétének. Így szól Setényi Jánosra – egyébként kutató kortársára –,

a konstruktivizmus gondolköre igényli a „falak” lebontását, az „egyéni tanulási utakat” maximálisan és optimálisan támogató iskola eljövételét

hivatkozva a meghatározás:

Mivel a tanulási környezetnek van életelen és társas környezete is, a tanulási környezetek elemeit rendszerszerűen magába foglaló, a tanulási terek, a tanulók és más emberek által működtetett tanulástámogató szolgáltatások összességét bátran nevezhetjük tanulási ökoszisztémának. A tanulási ökoszisztéma tehát a tanulók és a tanulást szolgáló, egymással együttműködő életelen és élő elemek hálózatokba szerveződő és környezetére nyitott rendszere, melyben érvényesülnie kell valamilyen önszabályozásnak. A tanulási ökoszisztémának tartalmaznia kell mindazokat a személyre szabott módon működő intézményeket, szolgáltatásokat és feltételeket, amelyek bármely életkorban lehetővé teszik a sikeres tanulást biztosító személyes tanulási környezetek működését. (97–98.o.).

² Csoma Gyula: Búcsú Vészi Jánostól és az alfáltól is. *Új Pedagógiai Szemle*, 2003 (53), 6. sz., 62–65.

Mondanám: Radó akárhogy is, de Vészi János „scifijét”, az *Alfát*² idézi (mely hazánkban rövid időre és nem mindig dicsőségesen, de a tragikus elbukásra végképp méltatlan általános művelődési központ gyanánt próbált megtestesülni).

Ehhez a „tanulási ökoszisztémához” tervez téri kereteket az építésztársociológus és a szociálpedagógus-nevelésfilozófus antológiája, mely nyugat-európai mintákat idéz egy korszerű iskolaépület és iskolaépítészeti technológia *jó gyakorlataiból*. Mindkét elem fontos: a tervezésnek egyszerre szakszerű és közösségi (a majdani haszná-

lót involváló) volta, másfelől az épületnek új módon, a benntartózkodásnak abszolút funkcionalitását és komfortosságát együtt szolgáló tervezése és kivitelezése.

Meggyőző levezetések, igazolt kutatási eredmények, interdiszciplinaritás, az utóbbi kötet esetében megannyi létező gyakorlat! „Valljon s mikor leszön jó Budában lakásom!”³ Lakásunk! – sóhajt fel a hivatásos olvasó, köteteket keresve a jelen és a jövőképek között.

S mégiscsak József Attilával tudja zárni: „Könnyezve intlek, szép jövőnk, ne légy ily sivár!”

³ Bornemissza Péter: *Cantio optima*

